

Per a què serveix, políticament, un artista?

 quaderndelesidees.press/en-viu-per-a-que-serveix-politicament-un-artista/

March 8, 2016

L'any 2008, la plataforma Cultura de Base, un grup constituït per treballadors i creadors de les arts visuals, es trasllada a Manresa per protestar en el marc del Premis Nacionals de Cultura pel canvi d'orientació al Centre d'Art Santa Mònica i es produeix un debat, al davant mateix del teatre Kursaal, amb el propi conseller Tresserras. Finalitzada la protesta, un dels participants va deixar anar: “Companys, acabem de fer la primera manifestació d'artistes de la història del nostre país”. La campanya Cas Santa Mònica de CdB aconseguirà, finalment, que la conselleria proposi un nou centre d'arts visuals emergents al Canòdrom de la Meridiana de Barcelona.

Ara fa dos anys, un dimarts. El 15 de març de 2011 una multitud de ciutadans va començar a omplir les places del país. La Puerta del Sol de Madrid es convertia en l'epicentre d'una mobilització de protesta sense precedents a Espanya i que prendria d'immediat un ressò d'escala planetària. Una mobilització inicialment instigada per la plataforma *Democràcia Real Ja!* però que, ràpidament, la resposta popular va sorprendre i superar als propis promotors de la crida.

En els seus primers dies, l'amplitud i consistència del fenomen va desconcertar als mitjans de comunicació, als partits polítics i als propis sindicats, el quals, incapaços d'interpretar el que estava succeint i desorientats envers una reacció col·lectiva i espontània sense líders, van començar a referir-se al moviment sorgit aquell 15-M com a el *moviment dels indignats*, tot prenent com a referència el best-seller *Indigneu-vos* de Stéphane Hessel, publicat poc abans.

Literatures apart, un dels aspectes més singulars d'aquells dies d'ocupació de l'espai públic fou la cura del llenguatge entre els participants a les assemblees com a dispositiu de producció de context polític, aspecte que a la gran majoria de columnistes i tertulians analistes del fenomen —turistes accidentals dels fets en el millor dels casos— els va passar desapercbut. Com va relatar lúcidament un dels congregats en una plaça, el mateix de la sentència a Manresa, *el 15-M és un laboratori de R+D+i social*.

En definitiva, sense ànims d'aprofundir aquí en les causes que van motivar aquell fenomen de mobilització col·lectiva, podríem resumir que el moviment emergí, d'una banda, com una reacció al devastador atac per part del capitalisme financer global contra els drets socials i laborals i contra les sobiranes nacionals iniciat l'any 2009 i, de l'altra, com una desautorització al decadent model de representació política partidocràtica sorgit de la ja llunyana Constitució del 78. Una esmena a la totalitat a dos processos històrics entesos no com a fets paral·lels sinó correlatius.

Des dels primers moments d'aquella protesta ciutadana a la Plaça Catalunya de Barcelona, els diversos sectors laborals i algunes problemàtiques concretes van prendre posicions en forma de comissions sectorials o temàtiques, creades espontàniament a peu de carrer (sanitat, educació, deute, habitatge, feminisme, renda bàsica, etc.).

En aquest marc fundacional, un reduït grup de no més d'una desena de persones, relacionades amb l'àmbit cultural, van votar afirmativament a constituir el seu propi grup de treball. Durant els mesos següents, la Comissió de Cultura de l'Acampada Barcelona es va reunir de manera regular als voltants del monument a Francesc Macià, com un grup obert a tothom i, per tant, mutable pel que fa als seus participants però que, per moments, va arribar a convocar a diverses desenes d'assemblearis. El desenvolupament de polítiques de transparència cultural, la defensa de la cultura lliure o l'oposició a la Llei *Òmnibus* promoguda per la conselleria de Ferran Mascarell serien alguns dels molts temes de debat de la comissió, les conclusions dels quals van acabar generant la *Declaració de la Comissió de Cultura de l'Acampada BCN de la plaça Catalunya*. Aquest manifest combatí a favor d'un model cultural d'arrel social i pública seria pres, posteriorment, com a document de referència per diverses associacions del sector. Una mostra més del potencial d'apoderament i de la solvència operativa dels marcs de decisió oberts, assemblearis i de base enfront del representacionalisme sindical clàssic.

Tot i això, i malgrat haver estat, probablement, una de les comissions que a la plaça va treballar més intensament i durant més temps, la Comissió de Cultura de l'Acampada Barcelona no va gaudir mai d'una interlocució fluida amb la resta de comissions de la plaça, així com tampoc no va ser gaire present en els òrgans de coordinació. D'alguna manera, en el context del 15-M a la plaça Catalunya es va reproduir el distanciament i l'estranyesa que una part majoritària del teixit ciutadà manté envers el món dels treballadors culturals i de les problemàtiques de l'àmbit cultural, interpretades com a secundàries en el concert de les conflictivitats socials.

Conscients d'aquesta circumstància i amb una voluntat de superació, la comissió va organitzar a l'estiu de 2012 la trobada Reunió de Tribus al parc de la Ciutadella, una assemblea on, més enllà de delegats de plataformes i col·lectius culturals, es va voler convidar a representants d'altres sectors laborals. Aquell dia, una pancarta resava "La cultura o és social o no serà". En el fons d'aquesta consigna, es revelava una qüestió cabdal, mai no resolta en aquest context particular, social i laboral, que és l'àmbit cultural, origen de la naturalesa desvertebrada i caïnita dels seus actors. Quin ha de ser el paper de la cultura com a expressió col·lectiva? Quins són els marges de possibilitat per a un cos de reivindicació comuna? Quin és el seu potencial de transformació social i política més enllà de les especificitats professionals i laborals? En definitiva, què tenen a veure el propietari d'una galeria, un dissenyador de programari lliure, un investigador de processos d'innovació cultural, la ballarina d'una companyia de dansa o un músic de carrer?

Com a conseqüència d'aquesta estratificació en l'àmbit dels treballadors culturals, els darrers anys han anat creant-se diverses plataformes i associacions de reivindicació sectorial, cadascuna de les quals com a aglutinadores de diferents grups d'agents professionals. Per posar alguns exemples, podríem citar les plataformes S.O.S Cultura, nascuda dels comitès d'empresa i de treballadors de diverses entitats culturals, o No Retalleu La Cultura, constituïda per diverses associacions sindicals.

Més recentment, Marea Roja, promoguda per artistes i treballadors de les arts escèniques a partir de l'abusiu augment de l'IVA cultural, és la que ha generat un ressò mediàtic més gran amb les assemblees i accions de protesta. Menció especial requeriria el cas de la plataforma 8 Octubre, una plataforma que, si bé va néixer del conflicte generat pel retard del pagament de les subvencions en l'àmbit de la dansa, ha aglutinat un ampli espectre de treballadors culturals i artistes provinents d'àmbits diversos i que es desplega operativament en diferents taules de treball (interlocució amb les institucions, estratègies d'autogestió i anàlisi estructural).

En tot cas, malgrat les seves diferències, totes aquestes iniciatives mantenen un mínim comú denominador de treball sobre qüestions i problemàtiques específicament sectorials, que podríem definir com una orientació i un horitzó d'arrel reformista.

Però la pregunta seria si aquest és, necessàriament i exclusivament, el límit sobre el qual una plataforma de mobilització i reivindicació cultural ha d'articular-se. Caldria, potser, interrogar-se respecte als marges de l'àmbit cultural per, més enllà de les lluites de sector, sumar-se als processos integrals de transformació política i social actualment en curs. Caldria preguntar-se sobre els marges de l'àmbit cultural per a la constitució d'iniciatives d'orientació i horitzó ja no reformista sinó radical, en correspondència amb els sectors compromesos amb l'obertura popular d'un procés polític constituent.

En el marc d'aquesta orientació, se situarien diverses iniciatives heterodoxes i dispars a Barcelona, com ara el grup NCRLab —sorgit del projecte Nodescartires i responsables de les jornades *Per a què serveix un artista?*—, espais autogestionats com Enmedio —un centre a mig camí entre l'art, la tecnologia i les noves tecnologies—, o les experiències desenvolupades pel Taller de Ficció de l'Assemblea del Poble Sec, tres propostes presents en la trobada *S'ha trencat la barca de l'art contra la vida quotidiana?* organitzada pel col·lectiu Limen a la Universitat de Barcelona.

En el marc d'una entrevista per al projecte Globo Sonda em van preguntar, fa poques setmanes, si la font principal de finançament de la cultura ha de ser la subvenció pública o el patrocini privat. La meva resposta va ser la renda bàsica.

Si t'ha agradat aquest article i vols rebre informació dels pròxims que publiquem, envia'ns el teu nom i el teu correu electrònic.

He llegit i acceptat les condicions establertes en l'[avís legal](#) i [política de privacitat](#).

Oscar Abril Ascaso

